

2. Гуторова І.В. Роль банківського кредитування у забезпеченні сталого розвитку сільськогосподарських підприємств / І. В. Гуторова // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва: економіка АПК і природокористування. – 2009. - № 9 - С. 116 -120.
3. Дмитренко Н.М. Пріоритетність непрямого оподаткування підприємств АПК у контексті Європейської інтеграції//Актуальні проблеми економіки. – 2010 – №2 – С. 210 – 213.
4. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Борейко // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 89-96.
5. Перспективи об'ємів кредитування сільгоспвиробників у 2011р. Новини РБК-Україна: Арбузов. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/arbuzov-obemy-kreditovaniya-selhozproizvoditeley-budut-18072011200300>.
6. Подаков Є.С. Напрямок державної підтримки сільського господарства в сучасних умовах / Є.С. Подаков // Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Вип. 80 – Херсон: Грінь Д.С., 2012. – С. 311-317.
7. Україна на світовому ринку товарів. ВЕРЛАН А.О. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=865>.
8. Особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств в Україні. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=483332>.

УДК: 330.322:33(477)

ІНВЕСТИЦІЙНІ ЧИННИКИ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Потривка Л.О. – к.е.н. доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Оптимальність та ефективність економічної структури є основною ознакою розвиненості економічної системи. Структура економіки має важливе значення для забезпечення збалансованого розвитку національного виробництва, ефективного і стабільного його розвитку, задоволення потреб суспільства в коротко- та довготерміновому періодах. Світовий досвід доводить, що економічний розвиток багатьох країн пояснюється глибокими структурними змінами, що обумовлені впливом інвестиційних чинників. Інвестиційна діяльність відіграє основну роль у здійсненні структурної модернізації економіки, забезпеченні стійкої позитивної економічної динаміки, залучення у світовий процес глобалізації економіки. А тому завдання неухильного нарощування обсягів інвестування, забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишаються питаннями стратегічної важливості.

Стан вивчення проблеми. Вагомий внесок у розвиток теоретичних, методологічних аспектів інвестиційного розвитку економіки України належить

вітчизняним науковцям: П.І. Гайдуцькому, С.О. Гуткевичу, Б.М. Данилишину, О.І. Дацій, М.Х. Корецькому, П.Т. Саблуку, І.І. Вінченку. Однак аспекти впливу розвитку та ефективності інвестицій на структурні трансформації економіки в цілому та структурні зрушення зокрема потребують додаткових досліджень.

Результати досліджень. Національна економіка України залишається слабодиверсифікованою, вразливою до коливань кон'юнктури світових ринків, що характеризується низьким рівнем інвестицій та ефективністю використання ресурсів.

Секторальна структура національної економіки за видами економічної діяльності є узагальненою характеристикою якісного рівня розвитку економічної системи в цілому. Дослідженнями галузевої структури валового випуску товарів і послуг в Україні за період 2001-2011 рр. доведено, що частка сільського господарства та промисловості зменшалася з 56,9 % до 48,8 %; зокрема, обсяг у сільському господарстві зменшився з 14,4% до 8,8 % [2, с.35].

Орієнтація аграрних підприємств на вирощування рентабельних зернових та олійних культур не сприяє збалансованому постачанню на ринок різноманітної продукції харчування. Зменшення обсягів виробництва малорентабельних круп'яних культур, продукції тваринництва створює передумови необхідності імпортування цих видів товарів, що порушує оптимальні пропорції галузевої структури сільськогосподарського виробництва. Наступним етапом досліджень є визначення структурних змін промислової галузі. Негативною тенденцією є збільшення частки добувної промисловості з 5 % до 5,5 % та зменшення валового випуску групи галузей обробної промисловості з 37,5 % в 2001 р. до 34,1 % в 2011 р. За досліджуваний період збільшення у сфері торгівлі відбулося з 8,5 % до 12,5 %. Певною мірою зменшення частки промисловості обумовлено погіршенням кон'юнктури світових ринків унаслідок загострення боргової кризи [1, с. 45].

Таким чином, зміни структурних галузевих пропорцій в економіці України відображають негативні тенденції, що відображаються у збільшенні видобування ресурсів та пожвавленні торгівлі на фоні зменшення обсягу випуску продукції переробної промисловості та сільського господарства. Такі тенденції характеризують структуру економіки домінуванням енергоємних, матеріаломістких виробництв, що повною мірою залежать від імпорту паливно-енергетичних ресурсів. Структурні зміни відбулися під впливом певних об'єктивних чинників: динаміки кон'юнктури на світових ринках традиційної експортної продукції України (металургія, машинобудування та хімічна промисловість); споживчого попиту; падіння інвестиційної активності.

Динаміка структури національної економіки не відповідає загальним закономірностям структурних зрушень, що відбуваються в економічних системах розвинених країн світу на сучасному етапі й полягають у зростанні частки високотехнологічних виробництв обробної промисловості, телекомунікаційних, фінансових і бізнесових послуг, а також соціально орієнтованих видів економічної діяльності, випереджальному розвитку наукоємних, високотехнологічних галузей.

Результативність реформ, пов'язаних зі структурними перетвореннями, значною мірою обумовлюється можливістю забезпечення їх відповідними

інвестиційними ресурсами. Дослідження інвестиційних процесів в Україні свідчать про нестійкий характер їх розвитку внаслідок сукупної дії зовнішніх і внутрішніх чинників. Доволі динамічне зростання обсягів інвестицій в основний капітал у період економічного зростання (2000-2008 рр.) у кризові роки змінилося різким падінням інвестиційної активності та поступовою стабілізацією інвестиційної діяльності у посткризовий період (рис. 1).

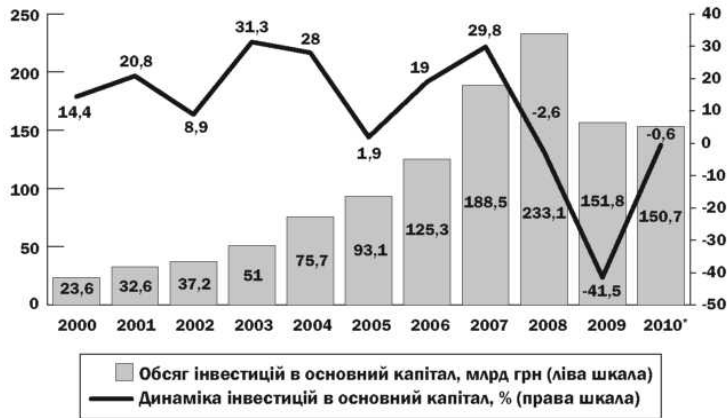

Рисунок 1. Інвестиції в основний капітал в Україні у 2001-2010 рр.
Джерело: адаптовано [1, 2].

Період економічного зростання характеризувався також стрімкою динамікою іноземних інвестицій (рис. 2). Їх обсяг збільшився з 9,1 млрд. дол. США у 2005 р. до 48,8 млрд. дол. США у 2011 р. Водночас використання Україною цього потужного джерела інвестиційних ресурсів знаходиться на низькому рівні. У цілому, станом на 1 жовтня 2011 р. у вітчизняну економіку надійшло 48,5 млрд. дол. США, що в розрахунку на одну особу становить 1060,8 дол. США. За цим показником ми відстаємо майже від усіх країн Центральної та Східної Європи: від Росії - у 1,8 раза, Польщі - у 4 рази, Чехії - у 10,5 разів тощо (рис. 2).

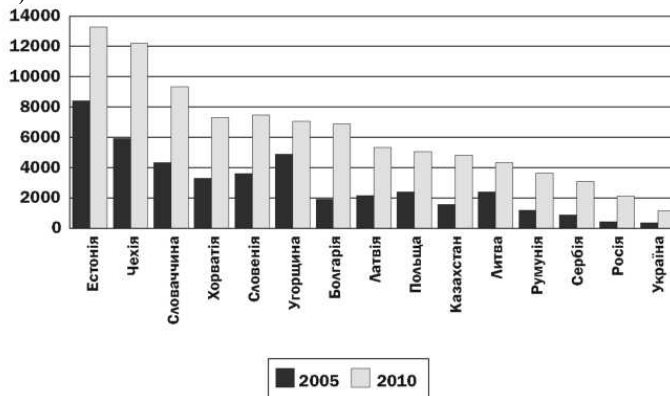

Рисунок 2. Обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу у країнах Центрально-Східної Європи та США (Джерело: адаптовано [2]).

Структура прямих іноземних інвестицій, що спрямовувалися переважно у високоприбуткові сфери та сфери зі швидким обігом капіталу, не сприяла якісному оновленню української економіки. З 2005 р. іноземні інвестори почали надавати пріоритет фінансовій діяльності, операціям із нерухомістю, сфері торгівлі й ремонту. Це є характерним для країн із перехідною економікою, в яких під впливом загальносвітових економічних структурних зрушень відбувається поступове зростання частки невиробничої сфери в економіці, водночас спостерігається і закріплення структурних диспропорцій, які в подальшому стануть одними з каталізаторів фінансово-економічної кризи в Україні.

*Рисунок 3. Прямі іноземні інвестиції в економіку України
Джерело: адаптовано [1,2].*

За даними Держкомстату у 2011 р. в економіку України обсяг прямих іноземних інвестицій склав 6,5 млрд. дол. США. У переважній більшості їх було спрямовано в промисловість – 31,3 %, фінансову діяльність – 33,7 %, операції з нерухомим майном – 10,7 %, торгівлю – 10,7 %. Станом на 01.01.2012 р. на підприємствах промисловості зосереджено 15238,6 млн. дол. США (у переробній 13056,8 млн. дол. США та добувної - 1492,4 млн. дол. США). Серед галузей переробної промисловості у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів внесено 6084,2 млн. дол. США, у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 2065,7 млн. дол. США, хімічну та нафтохімічну промисловість 1375,8 млн. дол. США, машинобудування – 1226 млн. дол. США.

Незважаючи на позитивні тенденції зростання обсягу іноземних інвестицій, традиційним для України джерелами формування інвестицій в основний капітал є власні кошти підприємств, частка яких у структурі інвестування у докризовий період коливалася в межах 56-57 %, та кредити банків, частка яких збільшувалася. Проте зростаючі обсяги споживчого кредитування з боку віт-

чизняних банків у цей період не створювали стимулів для розвитку вітчизняної економіки, підтримуючи імпорт, оскільки значна частина кредитних коштів була спрямована на купівлю товарів тривалого використання іноземного виробництва. Спостерігався непропорційний розподіл обсягів залучення інвестицій.

Рисунок 4. Регіональний розподіл іноземних інвестицій в Україні

До Дніпропетровської, Харківської, Донецької, Київської, Львівської, Одеської, Запорізької областей, АР Крим та м. Київ надійшло найбільше (89,7 %) всіх залучених прямих іноземних інвестицій. Це саме ті регіони, які на сьогодні вже є економічно розвинутими та найбільш привабливими для іноземних інвесторів. Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та інвестицій в основний капітал у регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів і посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

За результатами щорічного рейтингового дослідження Міжнародної фінансової корпорації, групи «Ведення бізнесу – 2011» (табл.1.), Україна покращила показники в деяких категоріях, але основні для інвесторів результати проведеного рейтингу залишають позиції України як держави з низьким рівнем інвестиційної привабливості. У 2011 р. продовжилася стабілізація економічної ситуації у країні, яка разом із реформуванням податкової та бюджетної систем і запровадженням нових інструментів проектного інвестування, механізму державно-приватного партнерства активізувала діяльність інвесторів. За січень-вересень 2011 р. підприємствами й організаціями за рахунок усіх джерел фінансування вкладено 143,2 млрд. грн. капітальних інвестицій (без ПДВ). Приріст обсягу інвестицій в основний капітал за цей період у порівнянних цінах склав 21,2 % до січня-вересня 2010 р. [1, 2].

Стримуючими чинниками ефективної інвестиційної діяльності були відсутність системної інвестиційної політики, дієвих інституційних засад розвит-

ку інвестиційної діяльності, несприятливий бізнес-клімат, незадовільна ситуація у сфері захисту прав інвесторів.

Таблиця 1 – Рейтингові позиції економіки України, 2011 р.

Категорії рейтингу	Місце України у рейтингу (всього 182 місця)		Зміна місця в рейтингу
	2011 р.	2010 р.	
Ведення бізнесу	145	147	+ 2
Реєстрація підприємств	118	136	+ 18
Отримання дозволів на будівництво	179	181	+ 2
Реєстрація власності	164	160	- 4
Доступ до кредитів	32	30	- 2
Захист прав інвесторів	109	108	- 1
Система оподаткування	181	181	-
Міжнародна торгівля	139	139	-
Забезпечення виконання контрактів	43	43	-
Ліквідація підприємств	150	145	- 5

Як наслідок, структура інвестування, від якої насамперед залежить напрям відтворення та структурної модернізації економіки, залишилася доволі неефективною. Кризові явища світової та вітчизняної економік не могли не позначитися на розвитку інвестиційних процесів. Характер останніх формувався під дією низки чинників, зокрема, значне падіння обсягів виробництва, спричинене звуженням зовнішнього та внутрішнього попиту; погіршення очікувань суб'єктів господарювання щодо найближчих перспектив економічного зростання; погіршення фінансового становища підприємств, зменшення прибутків, а отже, можливостей інвестування; погіршення умов кредитування, особливо довгострокового, що ускладнило реалізацію інвестиційних проектів у галузях з високою часткою позичкових ресурсів, передусім у будівництві, машинобудуванні, металургії; скорочення державних інвестицій внаслідок перерозподілу

Висновки. Дослідженнями доведено, що негативні процеси економічних перетворень, які відбулися в результаті економічної кризи 2007-2008 рр., скоротили обсяг іноземних інвестицій в основний капітал на 82,4 млрд. грн. Досить сприятлива світова кон'юнктура на ринках вітчизняного експорту, динамічне зростання споживчого попиту, заходи щодо вдосконалення регуляторного середовища у докризовий період створили передумови для високих темпів економічного зростання, які супроводжувалися активними інвестиційними процесами. Водночас стримуючими чинниками ефективної інвестиційної діяльності є відсутність системної інвестиційної політики, дієвих інституційних засад розвитку інвестиційної діяльності, відсутність захисту прав інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.]; за ред. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 104 с.

2. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» за 2011 рік /Державний комітет статистики України: [від. за випуск І.В. Крачова]. - К. Держкомстат України, 2011. – С.25-105.

УДК: 336.02:321.01:334.716

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Пристемський О.С. – к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Перехід України до ринкових умов ведення господарства обумовив появу цілого ряду проблем в економічній системі та діяльності суб'єктів підприємництва. Відповідно підприємці не мали можливості вирішувати їх швидко та з максимальною ефективністю, оскільки був відсутній практичний досвід і методологічна база для цього. Однією з основних проблем будь-якої економічної системи є забезпечення її ефективної та стабільної діяльності. У сучасних мінливих та висококонкурентних умовах дуже важливими стають питання саме стабільного безкризового розвитку.

Питання забезпечення безпеки держави та окремих її складових на сьогоднішній день є надзвичайно актуальними. І якщо раніше наукова думка зосереджувала свою увагу виключно на економічній безпеці, то сьогодні все більше науковців наголошують на необхідності створення фінансової безпеки як окремого елемента системи економічної безпеки, що має відповідати за безпеку саме сфери фінансових відносин.

Стан вивчення проблеми. Теоретичними дослідженнями в сфері фінансової безпеки держави та суб'єктів підприємництва, а також окремими аспектами, що необхідні для формування системи фінансової безпеки, займалися такі вчені, як Альтман Е., Барановський О.І., Бівер В., Білик М.Д., Бланк І.А., Василик О.Д., Горячева К.С., Дайновський Ю., Спіфанов А.О., Іванова Г.П., Крижанівська В.Г., Кардаш В., Короткова Е.М., Мельник Т.М., Москаленко В.П., Таффлер Т., Терещенко О.О., Салига С.Я., Скударь Г.М., Уткін Е.А. та інші. Проте малодослідженим питанням залишається визначення значення та місце фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в системі фінансової безпеки держави.

Завдання і методика досліджень. Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених. Методичною базою стали загальнонаукові методи та механізми забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в системі фінансової безпеки держави.

Метою статті є визначення сутності фінансової безпеки та визначення її місця в системі фінансової безпеки держави для суб'єктів підприємництва.

Результати досліджень. Питання фінансової безпеки є системними, оскільки стосуються і пов'язують окремі країни, регіони, господарські суб'єкти,